

DUO-STAGES EN CO-TEACHING

Handreiking voor werkplekbegeleiders (WPB)
december 2020

Aanleiding

Omdat stageplekken schaars zijn, zien we voor steeds meer vakken dat twee, soms drie, studenten gekoppeld worden aan één werkplekbegeleider of vaksectie. We spreken dan van een duo-stage (Theunissen & Poulussen, 2020). Vrijwel alle opleidingsscholen beperken dit tot de eerste twee stagejaren. WO-master studenten plaatsen ook studenten in een duo-stage; uiteraard is dat voor één studiejaar. In deze beknopte handreiking willen we praktische ondersteuning geven voor het geval u een tweetal studenten gaat begeleiden. Deze handreiking is een aanvulling op de bestaande stagehandleiding.

Hoe kijken Lerarenopleidingen tegen duo-stage en co-teaching aan?

Duo-stages zijn niet alleen goed om meer studenten een stageplaats te kunnen geven, maar zijn ook goed om studenten beter voor te bereiden op het leraarsberoep. Duo-stages dragen namelijk bij aan het toenemende samenwerkende karakter van het leraarsberoep (zie bijvoorbeeld Onderwijsraad, 2018). De verantwoordelijkheid voor leerprocessen van groepen leerlingen wordt steeds meer gedeeld in een lerarenteam. Als studenten vanaf het begin van hun opleiding aandacht hebben voor samenwerking, bijvoorbeeld door stage te lopen in tweetallen, kan dit aspect van het beroep worden versterkt. Steeds meer dragen lerarenopleidingen uit dat de studenten vanaf het begin van de opleiding moeten samenwerken bij bijvoorbeeld reflectie op praktijkervaringen en het delen van expertise, en dat studenten samen op stage kunnen gaan. Het expliciet kiezen voor duo-stages in de lerarenopleiding past bij de [visie op werkpleklers van de lerarenopleiding](#).

Welke werkvormen zijn er mogelijk bij een duo-stage of co-teaching?

Baeten en Simons (2014) constateren in hun reviewstudie dat duo-stages niet alleen een kwantitatief probleem kunnen oplossen met betrekking tot het aantal beschikbare stageplaatsen, maar ook goed is om studenten beter voor te bereiden op het leraarsberoep. Zij onderscheiden vijf modellen voor co-teaching, die gebruikt worden bij duo-stages, met een toenemende mate van samenwerking:

1. Observatie: de een geeft les, de ander observeert.
2. Coaching: de een geeft les, de ander coacht (geeft suggesties en steun)
3. Klassenassistent: de een geeft les, de ander assisteert
4. Gelijke status
  - a. Sequentieel (ieder geeft een deel van de les)
  - b. Parallel (ieder geeft dezelfde les aan een deel van de groep)
  - c. Station (ieder werkt met een deel van de groep aan bepaalde activiteiten)
5. Teamteaching: gezamenlijke planning, uitvoering en evaluatie.

In de eerste drie modellen is één student verantwoordelijk voor de les, in de laatste twee modellen is er sprake van gelijke verantwoordelijkheid. In de bijlage staat een visualisering van deze modellen.

Uit het onderzoek (Theunissen, Poulussen & De Vries, 2018) blijkt dat er maar enkele van de beschikbare modellen worden gebruikt. Elkaar observeren en samen lessen voorbereiden komt wel

voor, maar vaak geeft ieder zijn eigen lessen. Studenten kunnen bijvoorbeeld dezelfde lessen in parallelklassen geven, wat het samen voorbereiden en ook evalueren van elkaars lessen kan stimuleren.

Citaten uit het onderzoeksrapport: 'Studenten hebben veel steun aan elkaar! Ze bereiden samen lessen voor! Ze filmen elkaar tijdens een les. Ze reflecteren samen op lessen'. Sommige taken kunnen prima met meerdere studenten tegelijk: 'de kennismaking, introductie van het type onderwijs, buitenschoolse activiteiten en andere zaken, kunnen prima samen'. De begeleiders zien dat de studenten zowel van elkaar als van de werkplekbegeleider kunnen leren: 'Daarnaast geeft het meer voorbeelden en inzichten dan alleen die van de werkplekbegeleider'. En de studenten helpen elkaar bij de studie: 'Ze helpen elkaar overzicht te krijgen en houden over de openstaande taken'.

Bij duo-stages is het de bedoeling dat de studenten elkaar peerfeedback geven. Het is niet zo dat alle feedback op bijvoorbeeld gegeven lessen, alleen maar van de WPB hoeft te komen. De studenten zijn bekend met het 'sandwich' model voor het geven van feedback (top-tip-top). De WPB kan zijn begeleiding richten op het begeleiden van de manier waarop de studenten elkaar peerfeedback geven. Het geven van goede instructie is daarbij behulpzaam. Er kan gedacht worden aan een instructie als: "Expliciteer waarover jullie van mening verschillen (bijvoorbeeld over onderdelen van de lesvoorbereiding, uitvoering van de les of omgaan met onverwachte gebeurtenissen in de klas) of waar (een van) jullie en de WPB van mening verschillen en hoe je nader tot elkaar bent gekomen." Verschillen benoemen en bespreken leidt tot leren. Het is een vorm van reflectie. Er zijn veel observatieformulieren (bijvoorbeeld over de 5 rollen van de leraar en het Directe Instructiemodel) beschikbaar, waarmee niet alleen de WPB feedback kan geven, maar ook de studenten onderling.

Hoe komt een duo tot stand en waar moet je bij de start op letten als WPB?

De meeste duo's komen door toevallige matching tot stand (postcode plaatsing bijvoorbeeld). Het zou mooi zijn als studenten elkaar op complementariteit kunnen uitkiezen; maar dat is voorlopig nog een utopie. Opleidingsscholen kunnen bij doorplaatsing wel monitoren wie er een goed duo zou kunnen zijn. In dat geval moet de begeleidende schoolopleider of vaksectie de studenten in het eerste leerjaar kritisch volgen. De opleidingen hebben hierin ook een belangrijke rol

De meeste studenten zullen moeten wennen aan het elkaar feedback geven, samen optrekken in de klas, elkaar observeren en verbeterpunten tactvol aan elkaar te vertellen. Als werkplekbegeleider moet je opletten of er onderling een klik is en als irritatie ontstaat met een juiste interventie komen. Agendeer direct vanaf het begin de onderlinge samenwerking tijdens het wekelijkse coachingsuur. Worden afspraken nagekomen, wordt er eerlijk en correct feedback gegeven aan elkaar, ziet u dat het duo elkaar stimuleert om juist buiten de comfortzone te gaan, merkt u dat ze lesonderdelen gedetailleerd met elkaar doorspreken, etc? We kennen allemaal het risico op meeliftgedrag bij groepswork; dat kan ook binnen een duo ontstaan. Zodra u daarvan signalen ziet moet u dit bespreekbaar maken.

Een bekende valkuil is het duo het onderling wel erg gezellig maakt. Het is niet de bedoeling dat u een stel kletsende "leerlingen" erbij heeft tijdens uw les. Hoe beter het duo onderling samenwerkt en met u samenwerkt, des te effectiever en prettiger de stage verloopt.

U heeft een tweetal studenten en die gaan samen aan de slag. Uiteindelijk moeten zij voorbereid worden op individueel lesgeven. Ze moeten hun eigen stijl kunnen ontwikkelen (Nokes e.a., 2008). Tijdens de stage kan dit eventuele nadeel van een duo ondervangen worden door een planning, waarin ook ruimte is voor individueel lesgeven.

Is een duo-student gelijk aan twee keer een solo student?

De leerwerktaken zijn geformuleerd voor solo-stages, wat het des te belangrijker maakt dat de WPB's opdracht geven om bijvoorbeeld samen lessen voor te bereiden, of een verdeling in de uitvoering te maken, waarbij de een bijvoorbeeld het huiswerk bespreekt en de ander nieuwe stof uitlegt. Veel werkplekbegeleiders houden zich aan de leerwerktaken, met als gevolg dat zij in feite twee solostages begeleiden in plaats van één duo-stage. Werkplekbegeleiders geven vaak aan dat daarvoor feitelijk te weinig lestijd beschikbaar is. Leerlingen gaan dan teveel van alleen docenten-in-opleiding les krijgen. Op deze manier leidt bijvoorbeeld de richtlijn 'verzorg 10 hele lessen' tot het verzorgen van 20 hele lessen, terwijl een tweetal de lessen in parallelklassen (of –groepen) kunnen uitvoeren – desnoods bij een andere docent –, elk een deel van de les verzorgen, elkaar inzetten als klassenassistent tijdens de les, elk een andere activiteit uitvoeren met een deel van de klas (stationsonderwijs), of de les als team uitvoeren. Op deze manier kun je meer in de buurt van de richtlijn van 10 lessen blijven.

De meeste WPB'ers krijgen op opleidingsscholen ongeveer 36 klokuren op jaarbasis voor de begeleiding van één student. De werkdruk per week zou enorm stijgen als twee studenten betekent: twee keer lesgeven, twee keer nabespreken en twee keer een coachingsgesprek. Al zou u 2x de vergoeding krijgen; dan nog heeft u daar in uw agenda de tijd niet voor. Kortom een duo-stage moet anders worden ingericht. Feedback geven en ontvangen, coachen zal juist door het duo onderling gegeven moeten worden. U wordt meer de procesbegeleider van het duo. Planning van activiteiten, toezien dat rollen regelmatig wisselen, etc. wordt een belangrijke taak. Een goed draaiend duo gaat u werk uit handen nemen. Uit ons onderzoek is gebleken dat in het begin het coachen/begeleiden duidelijk meer werk is dan bij één student. Maar naarmate de stageperiode vorderde kwam de totale belasting voor een WPB ergens op de factor 1,5 uit of pakweg 55 uur.

Beoordeling

Een duo krijgt in principe dezelfde instituutsopleider. Doorgaans bezoekt deze de studenten tijdens een afgesproken lesbezoek. Studenten kunnen deze instituutsopleider inschakelen voor hulp bij het uitvoeren van de stageopdrachten. Ook u kunt vragen aan de instituutsopleider stellen. Het beoordelen van tussentijdse en eindgesprekken (CGI) leidt altijd tot een individueel resultaat. Als u feedback geeft aan de hand van de te leren leerresultaten zult u vaak merken dat de ene student iets al wel aankan en de ander net nog niet. Juist dan kunt u het duo onderling inschakelen om aan een omissie te gaan werken.

Gebruikelijk is dat het duo samen aanwezig is bij tussentijdse voortgangsgesprekken. Terugblikken op de samenwerking is zeker een onderdeel bij de tussentijdse evaluatie. Hierop kan specifieke feedforward gegeven worden door u of door de instituutsopleider. Een tool die hierbij behulpzaam kan zijn, is de zogenaamde '[samenwerkingsmatrix](#)'. Laat de studenten bijvoorbeeld onderling bespreken welke punten uit de matrix zij heel goed vinden gaan in hun samenwerking, en welke nog aandacht behoeven.

Eindgesprekken gaan in principe individueel. Als WPB vult u individueel feedback in die de student kan verwerken in het portfolio. Een duo werkt individueel aan een portfolio. In het portfolio geeft u als WPB individueel feedback aan de student. Natuurlijk mag de samenwerking een apart onderdeel zijn. Studenten worden systematisch beoordeeld op hun vermogen tot samenwerken in teamverband (beroepstaak 4?). Het ligt voor de hand dat een duo-stagiair hier meer over te horen krijgt dan een solo-student.

Natuurlijk zal opvallen dat veel bewijzen gezamenlijk tot stand zijn gekomen; maar elke student dient individueel te bewijzen dat de leerresultaten gehaald zijn. Eindcijfers kunnen onderling verschillen. Net zoals bij elke andere student moeten beoordelaars dat verschil kunnen onderbouwen.

Overige vragen

voor overige vragen rondom duo-stages kunt u terecht bij de regio-coördinatoren.

Literatuur

- Baeten, M., & Simons, M. (2014). Student teachers' team teaching: models, effects, and conditions for implementation. *Teaching and Teacher Education*, 41, 92-110.
- Geesink, A., Poot, R., Vlaanderen, D., & Zuiker, I. (2018). *Matrix groepssamenwerking*. Utrecht: Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op 5 oktober 2020 van <https://samenwerkingsvragen.sites.uu.nl/>
- Nokes, J. D., Bullough jr., R. V., Egan, W. M., Birrell, J. R., & Hansen, J. M. (2008). The paired-placement of student teachers: an alternative to traditional placement in secondary schools. *Teaching and Teacher Education*, 24, 2168-2177.
- Onderwijsraad. (2018). *Ruim baan voor leraren*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Theunissen, M., Poulussen, M., & De Vries, N. (2018). Duo-stages, co-teaching. Onderzoeksrapport. Rotterdam: Kenniscentrum Talentontwikkeling. Hogeschool Rotterdam. Geraadpleegd op 5 oktober 2020 van <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/pub/duostages-co-teaching/e580cc30-4000-4fe0-88c3-64405825182b/>
- Theunissen, M., & Poulussen, M. (2020). Duo-stages: een onderzoek naar het lopen van stage in tweetallen. *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 41(1), 27-41. Geraadpleegd op 5 oktober 2020 van <https://registratiesite.brlo.nl/home/nl-nl/shop/media/item/1575/duo-stages-een-onderzoek-naar-het-lopen-van-stage-in-tweetallen?ref=%2Fhome%2Fnl-nl%2Fshop%2Fmedia%2F2%2Fmediatheek%3FsearchKey%3Dpoulussen%26t%3D3%26t%3D4>

Interessante links

Voorlichtingsfilmpje duo-stages HR https://www.youtube.com/watch?v=zDu9LQ9Wn-M&feature=emb_logo

Kennisclip HR:

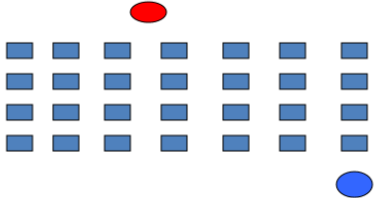
<https://eur03.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Fmediasite.hr.nl%2Fmediasite%2FPlay%2Fa75836eef54448dfb635c890b3450a551d&data=04%7C01%7Cj.nuijt%40hr.nl%7Ca5776b25498c43aeb0f808d88f781fc4%7Cca6fbace7cba4d538681a06284f7ff46%7C0%7C0%7C637417093382998522%7CUnknown%7CTWFpbGZsb3d8eyJlIjo1MC4wLjAwMDAiLCJlIjo1V2luMzliLCJBTiI6Ikl1haWwiLCJXVCi6Mn0%3D%7C1000&data=jj7CNwKjcQLGDJr1yNuhpFwR1YremOoigHEeyqx4BkQ%3D&reserved=0>

<https://www.klasse.be/181867/wat-met-onderpresterende-leraren/>

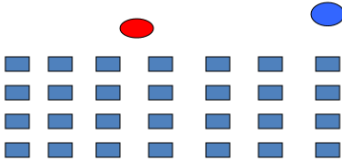
<https://ictmodels.wordpress.com/ict-models/>

Bijlage: visualisering van de modellen voor co-teaching

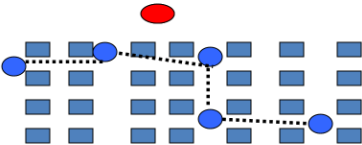
One Teach: One Observe

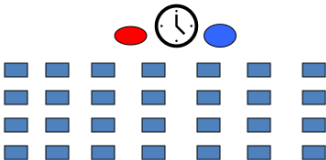
One Teach: One Coach

One Teach: One Assist

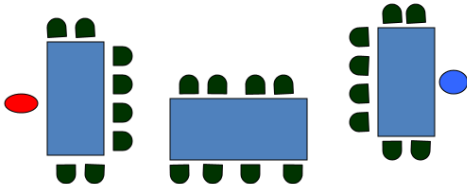
Sequential Teaching

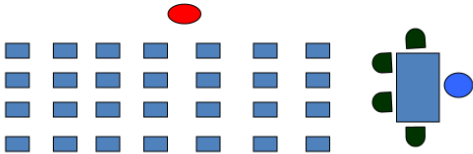
Parallel Teaching

Station Teaching

Alternative Teaching

Team Teaching

